

vezilo

GLASILO DELOVNIH LJUDI DO BETI, KOMET

Kriki in šepetanja

Naslov nima z Bergmanom nikakršne povezave. Ima pa s pomenom besedi, ki se velikokrat širijo po zraku brez utemeljenosti, brez premisleka, brez osnove: z eno samo namembnostjo — škoditi.

Koliko škodoželjnosti je v besedah, bi bilo težko zmeriti z aparati. Edino zdrava pamet lahko postavi piko na i.

Uvod je nenavaden za to, kar bo sledilo, kajti beseda bo

tekla o srednji šoli tekstilne usmeritve Metlika. To je šola za Dolenjsko: za delovne organizacije Beti, Novoteks, Komet in Labod. Tako je dogovorjeno, tako je zapisano. Na papirju.

Žal, v glavah vseh še ne. Enostavno bi radi nekateri preselili šolo v Črnomelj, v Novo mesto, na Luno. Ne vem kam še. Na podlagi tračarij, na osnovi nekkih uličnih pogovorov, razmišljanj, natolčevanj. Kot da je šola figura na šahovnici: kmet, ki ga najprej žrtvuje.

Četudi smo na stotih sestankih rekli, da Metlika potrebuje

to šolo, da bi bila brez nje osiromašena. Eni pa godejo svoje, kot da ne bi slišali glasov podpore, koristnosti, kot da to ni pametno. Pravijo, brez podatkov ali česa drugega, da je šola za Beti predraga. Hopla, ljubčki. Šola „dobiva“ denar za svoje delo (in za osebne dohodke zaposlenih) pri Posebni izobraževalni skupnosti za tekstil SRS.

(nadaljevanje na 3. st.)

Namesto nageljna

Roža ovene, lepa beseda pa lahko dolgo odzvanja v srcu. Seveda če jo znamo sploh še izreči, povedati tako, kot so si včasih velevali Ljudje: iskreno, brez hinavščine, ne po uredni dolžnosti, ampak po notranji nuji.

Te dni praznujete — jubilarji dela: deset, dvajset ali trideset let dela ja za vami. Čas krvavo hitro hiti, tako nagloma, da sploh ne opazimo prvih gubic in gub, tako presneto in vražje hitro, da niti ne opazimo, s kom sedamo za isto mizo, za isti stroj vsak dan. Osem ur. Morda več.

Nageljne vam bodo kupili in pripeli drugi. Da bo svečano, veselo, kajti rožica, še tako skromna in hitro veneča, je tudi znak pozornosti. Ni nujno, da je nagelj. Važno je, s katerim namenom nam visi na prsih. Kako naj iztrgamo iz sebe ono najlepše? „Hvala“ je oguljena, preveč vsakdanja. S „srečno“ se pozdravljajo rudarji. „Še na mnoga leta“ pristaja tistim, ki imajo rojstne dneve.

Glejte, kako skope, siromašne so misli, če damo prednost temu, kar čutimo. Smo tega sploh še sposobni? Nas niso preglasili stroji, avtomobili, nas niso zadušili avtomobilski plini?

Naredili boste pregled, inventuro svojega življenja. Eni boste zadovoljni, drugi zlovešči. „Pa sem le nekaj dosegel,“ poreče kdo. „Zavozil sem vse skupaj,“ prešine tretjega.

Živeti pa se je le splečalo. Samo pomislite, koliko časa je bilo potrebnega, da ste se rodili prav vi! Koliko energije, koliko atomov, koliko skritih in človeškemu umu nerazumljivih naključij!

Mar ni lepo, da smo tu, da dihamo, da se pogovarjamo, da si lahko opazimo iskro v očeh, solzo v kotu očesa?

Lepo je.

Najlepšega pa se itak ne da povedati.

UREDNIŠTVO

**ČESTITAMO
OB 26.
NOVEMBRU,
PRAZNIKU
OBČINE IN
29.
NOVEMBRU,
DNEVU
REPUBLIKE**

**ČESTITAMO
OB 26.
NOVEMBRU,
PRAZNIKU
OBČINE IN
29.
NOVEMBRU,
DNEVU
REPUBLIKE**

Do letošnjega leta so v tovarni Beti kondenzat, ostanek porabljenih pare iz barvarne, spuščali v odtok, 15. marca letos pa so ga začeli vračati nazaj v proizvodnjo in koristno uporabljati v kotlarni. Čeprav izvajalec del Progres iz Varaždina še ni končal svojega dela, saj mora še izolirati cevodov, pa so tovariši Hrste, Jeklič in Vukmanič že izračunali prihranek vode in mazuta. Kot merilo so vzeli današnje cene, seveda pa bo prihranek glede na to, da cene tako vodi kot mazutu rastejo, s

Nov uspeh

časom še večji. Poleg tega se bo, ko bodo izolirane cevi, temperatura kondenzata zvišala za nekaj stopinj, kar prav tako pomeni manj porabljenih toplotne energije.

Povprečna dnevna poraba vode za napajanje parnih kotlov je bila v preteklem letu 115 prostorninskih metrov na dan, ko pa so začeli uporabljati kondenzat, se je poraba vode zmanjšala dnevno kar za 68 prostorninskih metrov. Ob manjši porabi in manjših stroških mehčanja vode tako v Beti dnevno prihranijo 1.213,46 dinarjev.

Glede na to, da barvarna dela na leto najmanj 260 dni, prihranijo letno 315.500 dinarjev.

Znatno večji je prihranek mazuta. Namesto 68 prostorninskih metrov kondenzata s temperaturo 90 stopinj Celzija, kolikor ga dobijo in porabijo sedaj, so pred varčevalnim ukrepom uporabljali vodo iz vodovoda s 15 stopinj Celzija povprečne letne temperature. Za segretje na 90 stopinj so potrebovali kar 5 milijonov 100 tisoč kcal, oz. 536,8 kilograma mazuta dnevno. Na leto bo ta prihranek znašal že 139.568 kilogramov mazuta, glede na današnje cene pa pomeni to 3.210.064 dinarjev manjši izdatek.

Skupni letni prihranek glede na manjšo porabo vode in mazuta bo tako v Beti 3.525.564 dinarje, kar pomeni, da so se pravilno odločili, saj se bo investicija, ki je veljala 2.948.071 dinarjev, izplačala v slabem letu.

Pogrešamo večjo izbiro

Zima se nezadržno približuje, to pa je čas, ko začno nekoliko bolje delati sindikalne organizacije. Gre za ozimnico. Vendar pa je zadnje čase moč opaziti, da je interes delavcev za ozimnico, ki jo lahko priskrbijo sindikati v delovni organizaciji, vedno manjši. Tako se je v črnomaljskem tozdu Konfekcija odločilo za takšno ozimnico le 10 odstotkov zaposlenih, kakšne posebne velike akcije pa niso imeli, saj so delavke v glavnem polproletarke. Manjše zanimanje je bilo tudi zaradi visokih cen, tako da so razdelili le 21 Etinih paketov. O tem, kako so organizirali nabavo ozimnice v metliški Beti in Kometu ter kako so se letos znašli delavci, pa bodo povedali naši sogovorniki.

DUŠAN RUS, mojster v krojilnici in predsednik konference sindikata v Beti: „Najprej smo nameravali anketirati ljudi o tem, kaj bi želeli za ozimnico, a smo se premislili, ker smo videli da niso preveč zainteresirani. Vendar opažamo, da bomo prihodnje leto to morali storiti, in sicer takoj po poletnem dopustu. Težko je namreč zbrati želje vseh, ker je delavcev veliko. Letos opažamo, da je za pakete kamniške Ete malo zanimanja, saj so cene enake kot v trgovini, poleg tega pa je v paketu v glavnem zelenjava, ki jo ženske vkuhavajo same. Veliko večji interes je za kompote, a jih nimamo kje naročiti. Poleg Etinih paketov lahko naši delavci s pomočjo sindikata dobijo tudi jabolka, za katera je bilo letos več naročil kot lani. Lani smo imeli za jabolka kar 5 ponudnikov, letos pa smo morali iskati prodajalca sami. Odločili smo se za krški Agrokombinat, pri katerem smo naročili 4 tone sadja. Denar za ozimnico bomo delavcem odtegovali pri plači.“

JOŽEFA FIR, čistilka: „Iz vasi sem in vso zelenjavo in sadje pridelamo doma. Dobro bi bilo, da bi

sindikati pripravili vprašalnik, na katerega bi vsak napisal, kaj si želi. Takrat bi se mogoče tudi jaz odločila za kaj. Kajti vsega ne pridelamo doma!“

GORAZD PRHNE, evdentičar v skladišču gotove-

NEVENKA BRUNSKI

ga pletiva: „Preko sindikata letos ne bom kupoval ozimnice. Papriko in kumare vkuhavamo kar sami, krompir pa dobimo pri sosedu. Za ozimnico je pri nas majhen interes, ker je veliko polproletarcev, prepričan pa sem, da bi bilo zanimanje večje, če bi bila večja izbira. Pohvaliti pa moramo sindikat, ki je letos naročil za delavce premog.“

NEVENKA BRUNSKI, korespondentka v Kodranki: „Nekaj sadja in zelenjave sem vkuhavala sama, ostalo bom kupila v trgovini. S pomočjo sindikata pa bom kupila jabolka — to je zelo ugodno, ker jih ne bom iskala drugje, a tudi cena je sprejemljiva. Sicer pa mislim, da bi moral sindikat razmisliti o tem, da bi po-

Sušenje perila? Zimska žehta? Okras gotovo ne. Za sušenje podobnih krp bo treba najti v bodoče primernejše prostore, sicer bo kdo ob pogledu na Beti mislil, da je pomotoma zašel na Gaugenhrib. (Foto: Branko Matkovič)

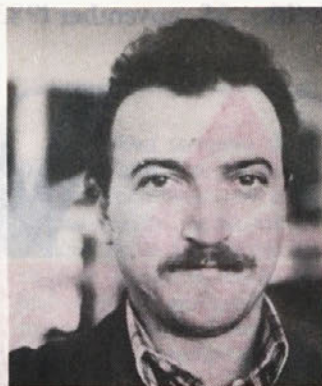
DUŠAN RUS

JOŽEFA FIR

nudil delavcem še kaj več kot le Etine pakete in jabolka. Marsikatera bi se ob dobri ponudbi odločila za nakup, kajti vsega ne moreš pripraviti doma, pa še časa primankuje.“

SABINA PLUT, fakturistka v Kometu in namestnica predsednice osnovne organizacije sindikata: „Sadja in zelenjave letos nismo naročali, ker za to ni bilo potreb. Za ozimnico smo dobili le ponudbo Ete, kjer smo že septembra naročili 46 paketov, kar pa je malo, saj je pri nas zaposlenih 450

GORAZD PRHNE

SABINA PLUT

delavcev in delavk. Število naročnikov paketov močno upada, a še od teh, ki naročijo, je mnogo takih, ki to store le zaradi embalaže, kozarcev. Sadja že dolgo ne kupujemo, ker smo bili razočarani nad slabo kvaliteto, pri mariborskem Zlatorogu pa smo se pozanimali za nabavo pralnega praška, a smo dobili negativen odgovor. Letos smo po dolgem času znova naročili 400 ton premoga. 86 naročnikov je bilo zelo zadovoljnih, saj je bila kvaliteta goriva dobra in tudi dobavni rok razmeroma kratek.“

Pripravila: M. B.

VEZILO, glasilo delovnih ljudi DO Beti in Kometa, ureja uredniški odbor: Toni Gašperič (glavni in odgovorni urednik), Slobodanka Vičetič, Janez Žele, Desimir Milovanovič, Vida Šegina, Marija Jakljevič, Jože Gerkič, Tone Omerzel, Ivica Rajgelj, Jožica Cigič, Zdenka Gerkič, Branko Herak, Milena Pavuna, Zvonka Gorenc, Sonja Zorc, Marjetka Zele, Milka Mavrin, Jože Novak, Vera Kostelec, Mimir Čikič, Ivan Brodarič in Irena Kostevc. Tehnični urednik: Janez Pezelj. Vezi- lo izhaja v nakladi 2300 izvodov, in sicer enkrat na mesec. grafična priprava in tisk DITC Novo mesto. Naslov izdajatelja: BETI, Tovarniška 2, Metlika.

Vse v izvoz

Za Beti tozda Konfekcija v Črnomlju je značilno, da izdeluje predvsem kopalke in športno opremo kot so telovadni dresi, trenirke, pajaci za tek na smučeh in podobno. Letos so 98 odstotkov teh izdelkov tudi izvozili, gre pa predvsem za „lohn posel“. Glavni kupci so Zahodna Nemčija, Italija in Francija. Njihove izdelke rade kupujejo tudi Avstrija, Norveška, Nizozemska, oktobra pa so začeli izvažati kopalke v vzhodno Evropo, in sicer v Sovjetsko Zvezo in na Češkoslovaško.

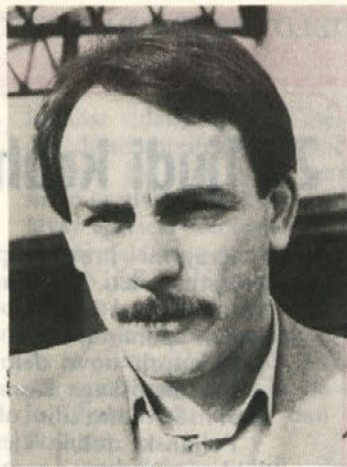
V Črnomlju se ne bojijo, da bi jim zmanjkalo dela saj imajo naročil toliko, da imajo kopalke prodane že do maja prihodnje leto. Bolj jih je strah, da vsega dela ne bodo zmogli, saj so morali že doslej

marsikatero naročilo odkloniti in usmeriti v druge Betine tozde.

„Jasno je, da so naše kapacitete premajhne za vsa naročila. Mogoče je eden od vzrokov za to tudi zastarel strojni park, saj smo v preteklosti premalo investirali v stroje, s tem pa smo veliko zamudili. Kljub zastarelim strojem so normativi takšni, kot bi bili stroji novi, vendar pa moram reči, da je kvaliteta izdelkov še vedno dobra,“ je potožil vodja tozda Miomir Čikič.

In tudi delavke — v črnomaljskem tozdu je 262 zaposlenih — kljub starim strojem pridno delajo, saj so v letošnjih prvih devetih mesecih za 4 odstotke presegle plan, produktivnost pa je bila večja kot lani za 12 odstotkov. Prav zaradi večje produktivnosti in gospodarnosti dobivajo v tem tozdu večje osebne dohodke kot v drugih konfekcijskih tozdih, za razliko od preteklih let, ko je bil pri njih osebni dohodek vedno manjši.

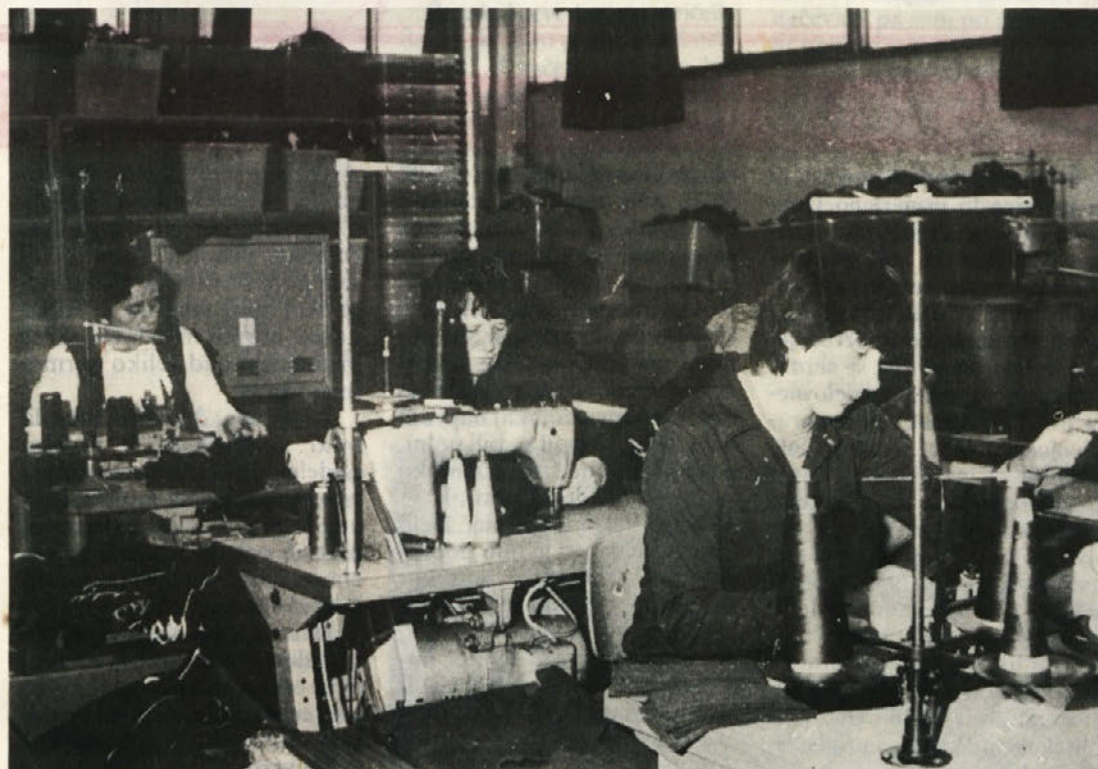
Tozda Konfekcija je znan tudi po tem, da ima pester proizvodni program, ki jim zagotavlja dovolj dela, hkrati pa omogoča, da se glede na naročila majhnih serij in kratke roke izdelave, ki jih zahteva zahodni trg, lahko delavke hitro prilagodijo. Pripravljene

Miomir Čikič: „Naročil imamo toliko, da imamo kopalke prodane do maja.“

so delati tudi 12 ur na dan, ob sobotah in nedeljah, saj vedo, da je hitro opravljeno delo tudi zagotovilo za nemoteno jutrišnje delo.

Do leta 1980 je bil ta tozda najstarejši v Beti, v zadnjih letih pa so zaposlili veliko mladih delavk. Letos sicer niso zaposlovali, že januarja pa bo sklenilo delovno razmerje 7 do 10 delavk, tako da bodo zapolnili proste kapacitete. To je tudi pogoj za doseg začetnega plana. Sicer pa bomo tudi v naslednjih letih več zaposlovali, saj bo odšlo v pokoj mnogo delavk.

HITRO PRILAGODLJIVE — Zaradi pestrega proizvodnega programa se znajo šivilje v črnomaljskem tozdu Konfekcija hitro prilagoditi. Pridnost je njihova prednost — to so pokazale tudi tričetrletni rezultati, ki bi bili gotovo še boljši, če ne bi imeli zastarelega strojnega parka. A so kljub temu zadovoljne. Tako so zatrdele tudi Anica Adlešič, Marija Grahek in Marinka Gortan, ki šivajo ženske hlače in ženske telovadne drese.

(nadaljevanje s l. st.)

Roko na srce: Beti primakne denar, da je lonček polnejši, kajti kupiti je treba stole, mize, učne pripomočke, tudi prostore je treba greti, zamenjati je treba kakšno razbito šipo.

Marsikdo si je že polomil zobe ob natolcevanju, kako visoke osebne dohodke imajo učitelji v Srednji šoli. Mislim tu, v Beti. Podatki so na razpolago. Komur grede v nos, da kiha, si jih lahko ogleda. Ne bo se zgrozil nad njihovo višino, prej nad tem, da so naši učitelji med najslabše plačanimi v Sloveniji. Lepo vas prosim: pokažite mi že no človeka, ki je obogatel v prosveti, pa vas popeljem na večerjo k Rafotu v Kamanje! Pripeljite mi pred obličje človeka z visokošolsko izobrazbo, ki bi bil pripravljen delati na mesec za dva stara milijončka! Mi imamo takšne. Še boljše: imeli smo jih še več, pa so jo „pobrisali“ na boljše. Od nas pa zahtevajo, naj bi učili strokovno teoretične predmete inženirji! Menili boste, da pretiravam ob tem, kar bom nakracal: kritika naših osebnih dohodkov sem vprašal, če je pripravljen učiti popoldne na srednji teniški šoli (izobraževanje ob delu) za 240 dinarjev na uro, pa se je smejal skoraj petinštirideset minut. Bolje so plačani zidarji, pomožni delavci, če si hočejo popoldne „izboljšati“ svoj OD. Nalašč sem napisal OD, da je videti vse manjše, skromnejše.

Menim, da so posamezni „škodoželjniki“ premalo poučeni o delu v naši šoli. Če bi se radi pričrčali o tem, da si ves dan ne češemo las (raje bi napisal kaj drugega), nas lahko obiščejo. Seznanili jih bomo z vsem, kar jih bo zanimalo. Zanimati pa bi jih moralo prav vse, kajti šola bi morala biti interes slehernega, ki mu ni vseeno za razvoj Beti. Mladi so tisti, ki prinašajo svežino in ne „hudobneži“, ki vidijo prav povsod napake, izigravanja, krivice, privilegije itd.

Samo še to: predno začnemo širiti resnice ali neresnice, ni pomembno, se pričrčamo o njih. Vsaka izrečena beseda je lahko zadnja. To je kruta resnica in zakaj nam bi bilo zanj žal.

TONI GAŠPERIČ

Za ljudi kruh, za kraj razvoj

Krajevni praznik pred enajstimi leti je Starotržanom ostal še posebej v lepem spominu, saj so takrat odprli novo delovno enoto metliškega Kometa, prvi in še vedno edini obrat v Poljanski dolini, kjer se lahko zaposlujejo tamkajšnje žene. Danes dela v obratu v dveh izmenah 45 žensk iz Starega trga in okolice, celo iz sosednje kočevske občine, lahko pa bi jih zaposlili še 20, a trenutno v tamkajšnjih krajih ni dovolj delovne sile.

S tem, ko so v Starem trgu odprli Kometov obrat, je bilo vprašanje zaposlovanja žena sicer rešeno, nikakor pa ne tudi zaposlovanje moških, ki so hodili na delo v Črnomelj ali Kočevje, nemalo pa se jih je prav zaradi tega, ker doma niso našli dela, odselilo, s seboj pa so odpeljali tudi žene, šivilje v Kometu. Toda odkar so ob črnomaljskem občinskem prazniku februarja letos v Starem trgu odprli tudi obrat Uniorja iz Zreč ter s tem odprli možnost zaposlovanja moških, se ljudje zopet vračajo v Poljansko dolino. Tako tudi v Kometu upajo, da bodo lahko kmalu zaposliti

nove delavke, saj imajo dela — šivajo nedrčke, steznike in otroške oblekice za Jutranjko — vedno dovolj.

Med delavkami, ki vztrajajo v Kometovi delovni enoti od začetka ali skoraj od začetka, sta tudi Jožica Kobe in Štefanija Frice, ki dobro vesta, kaj pomeni takšen obrat za kraj, ki je bil do nedavnega skoraj odrezan od sveta (pred kratkim je iz Dobljč proti Staremu trgu stekla asfaltirana cesta).

JOŽICA KOBE, pregledovalka gotovih izdelkov: „Pred enajstimi leti sem se še 37 delavkami zaposlila v Kometovi delovni enoti. Prej nisem bila zaposlena

nikjer, saj o tem, da bi vozila v Črnomelj ali Komet, zaradi majhnih otrok pomisliti nisem smela. Vanja sem se sicer že naučila sama doma, tu sem se še priučila in morem reči, da sem z delom zadovoljna, prav tako z osebnim dohodkom, v primerjavi z ostalimi konfekcijskimi delovnimi organizacijami zadovoljna. Ta obrat pomeni za kraj kruh, za kraj pa napredek seveda pa smo si vsi krajanje prizadevali, da bi se lahko domačem kraju zaposlila tudi moški. Prav Unior danes tisti, ki je zaradi odseljevanja. Pravi na dek kraja lahko pričakuje, če se sedaj, ko imata mož in žena, zaposlita v Starem trgu, mož in žena.”

ŠTEFANIJA FRICE, šivilja: „Bila sem kmetijska gospodinja, toda zaradi bolehnega moža in drugih težav sem se pred desetimi leti pri 41. letih zaposlila v Kometu. To je moja prva zaposlitev, v začetku ni šlo brez težav, saj skoraj eno leto nisem mogla doseči norme. Sedaj je seveda veliko lažje, črna pa sem, da sem se lahko zaposlila v domačem kraju. Kljub temu da imamo kmetijsko poljo, pa od nje nimamo veliko koristi, saj imamo polja ob gozdu in več

... da bomo letno rast kmetijske proizvodnje v višini 3,5 odstotka tudi v prihodnjem letu v Sloveniji skoraj zagotovo uresničili. Potemtakem naj bi pridelali 44.000 ton govejega mesa, 30 tisoč ton svinjine, 60 tisoč ton perutnine, 9000 ton morskih rib in 900 ton sladkovodnih rib. Mleka naj bi pridelali 336 milijonov litrov, pšenice naj bi odkupili 75 tisoč ton, sladkorne pese pa 250 tisoč ton. Te številke so spodbudne, pomenijo pa še nekaj: kar 83-odstotno pokrivanje potreb po hrani v naši republiki.

... da je komisija skupščine SFRJ za spremljanje izvajanja zakona o združenem pred kratkim ocenila, da je treba delavcem v organizacijah omogočiti, da sami odločajo, ali bodo imeli lastni žiro račun, ali bodo s svojimi sredstvi razpolagali preko enotnega računa delovne organizacije, kjer so zaposleni. V primeru, da bi se delavci odločili za skupni žiro račun, bi zagotovili interni račun za vsako osnovno organizacijo, preko katerega bi ta redno ugotavljala in razporejala svoj skupni prihodek. V tem smislu je oblikovano tudi dopolnilo na predlog ZIS za spremembo člena 146. zakona o združenem delu.

... da je najbolj priljubljena tema, bodisi na sestankih ali ob kavarniških klepetih, pogovor o osebnih dohodkih. Pa poglejmo, kakšni so bili povprečni osebni dohodki v naši republiki avgusta. Po statističnih podatkih je znašal osebni dohodek 19 tisoč dinarjev, povprečni dohodek v osmih mesecih pa 16.681 dinarjev. V primerjavi z istim obdobjem lani so osebni dohodki višji za 21 odstotkov, realno pa je njihova vrednost za okoli 9 odstotkov nižja od povprečja v letu 1982.

Proizvodno delo je novost, ki jo je prineslo usmerjeno izobraževanje. Stvar je veliko enostavnejša, kot se zdi na prvi pogled. Učenci morajo med šolskim letom za dva, oziroma tri tedne v neposredno proizvodnjo, kjer delajo, hkrati pa se seznanjajo že z organizacijo delovnega procesa, a tudi s samoupravljanjem. Učenci Srednje šole tekstilne usmeritve opravljajo proizvodno delo v Kometu, Novoteksu, v metliški in črnomaljski konfekciji. V treh prispevkih si boste lahko prebrali, kako je bila sprejeta prva letošnja skupina. Že pri površnem branju bomo lahko ugotovili, kaj bi se dalo v bodoče izboljšati, da bi proizvodno delo opravilo funkcijo, ki mu jo pripisujemo.

DOLGOČASNO, A TUDI ZANIMIVO

„Ko sem prišla prvi dan v solo, sem zvedela, da bomo šli

na proizvodno delo že 12. 9. 1983. „Oh, zopet!“ se je slišalo po razredu. To pa zato, ker so nam ostali grenki spomini iz prejšnjih let. V ponedeljek sem šla v Črnomelj v Beti TOZD konfekcija. Ko smo se vse zbrale, nas je sprejela „šefica“. Prve besede dobrodošlice so bile. „No, ne vem, kaj naj vam dam delat.“ Stroji so bili polni, a me bi morale šivati. Z muko so nas razdelili po obratih.

Bila sem v adjustirnici. Delo sem poznala: to je bilo popraviljanje etiket. Bila sem kot robot. Še v spanju se mi je sanjalo: minus, minus, 40°, 100°, prečrtano in zopet minus, minus 40°... Premestitev v šivalnico in upanje, da bom dobila bolj zanimivo delo, a v roke dobim škarje. Pred seboj pa sem imela balo črtastega blaga. Ravne črte in rezanje po njih, da se ti blede.

Drugi teden — zopet v adjustirnici, a delo je bolj zani-

mivo, saj sem adjustirala kopalke, drese, trenirke, kratke hlače; različna velikost vrečke, nalepke, pištoleca, splinte, kaj sem potrebovala. A ob tem delu sem spoznala, da je težko doseči normo in delavke, ki se pritožujejo nad veliko normo, imajo prav.

A za dva dni sem morala oditi v Metliko, v vzorčni oddelek. Tam sem spoznala tehnološko pripravo dela, delo analitikov, delo na textografu, pa tudi ogledala sem si kolekcijo za leto 1984, kar me je najbolj zanimalo.

In že je tu zadnji teden. Že prvi dan v tem tednu sem sedela za owerloch strojem. Dobila sem moške kopalke in na njih sem morala odparati nepravo velikostno etiketo in prišiti pravo. To mi je bilo najbolj zanimivo, saj tega prej nisem znala. Predelavka me je naučila nekaj novega. Bila sem zelo vesela.

VTISI S PROIZVODNEGA DELA VTISI S PROIZVODNEGA DELA VTISI

pridelkov poje divjačina. Zato je zaposlitev edini izhod. Odločila sem se, da grem v službo. Vsaj za toliko časa, da spravim h kruhu svojih šest otrok. Sedaj moram preskrbeti že dva in upam, da bom vzdržala.

Pri nas bi lahko zaposlili več žensk, a jih v Poljanski dolini ni. Ko je začel obratovati Komet, so v osnovni šoli usmerjali dekleta v Komet. Mnogo se jih je odločilo, tudi moja hčerka, toda ko se je poročila, je odšla. Gledali smo, kako ljudje odhajajo, pomagati pa nismo mogli. Zato sedaj toliko bolj upamo, da bo odseljevanje ustavil Uniorjev obrat in mislim, da ne pričakujemo preveč."

I. E.

PROIZVODNEGA DELA

Delo se je končalo v petek. A ni konec, saj nas po tretjem letniku čaka delo, seveda, če bo prosto mesto. Upam, da ne bom že po prvem mesecu razočarana in da bo na delu drugače, kot je bilo sedaj."

JOKS, 3. r.

PRAVO DELOVNO VZDUŠJE

„Začetek šolskega leta 1983/84, sedem dni šole, potem pa na proizvodno delo. S proizvodnim delom smo začeli 12. septembra.

Spet je treba zapustiti šolske knjige in klopi ter se podati v tovarne in stopiti za stroje. O težavnostih vsakdanjega dela v tovarnah sem se prepričala tudi sama. Že dve leti sem opravljala proizvodno delo, tako da tudi to tretje leto ni bilo zame nič posebnega, le da sem delala zahtevnejše naloge in dela. Prvi dan proizvodnje dela smo imeli uvajalni semi-

nar o varstvenih ukrepih pri proizvodnem delu. Drugi dan pa smo se razpršili po Beti (Metlika), šli smo v Črnomelj, Novoteks (Novo mesto). Jaz sem odšla v Komet.

To DO poznam, toda vseeno me je instruktorka seznanila z delom, ki me čaka. Prvi dan sem opravljala delo skupaj z delavko na kontroli. Pregledovala sem trenirke, če imajo kakšno napako, pobirala sem odvečni sukanec in nalepke. Drugi in tretji dan sem preživela v modelarni in tehničnem sektorju. Tu sem se seznanila z izdelavo novega modela in uporabo materiala, faznem listu in čeniku.

Že po nekaj dneh se je začelo pravo delovno vzdušje. Nekateri dnevi so mi minili zelo hitro, saj sem spoznala precej novih del. Drugi dnevi pa so se „vlekli“, imela sem občutek, da delam 16 ne pa le 8 ur. To se mi je dogajalo v popoldanski izmeni.

V tem času sem spoznala, da je najlepše v šoli.

Mirjana Hajko, 3. r.

DELAVKE V VELIKO POMOČ

Letos se je proizvodno delo za dekleta iz našega razreda pričelo 12. septembra, in sicer jih je bilo nekaj v DO Beti, nekaj v DO Komet, nekaj pa v DO Novoteks. Proizvodno delo je trajalo tri tedne, ki pa so se za nekatera dekleta zelo vlekli. Jaz sem obiskovala proizvodno delo v DO Novoteks.

Že takoj prvi dan smo pričeli z delom, ki nam ga je dodelil inštruktor. V začetku smo se kar dobro znašle. Če pa se katera le ni, so nam delavke z dobro voljo pomagale in pokazale, da se lahko v stiski zanesemo nanje. Delavke so nas prav lepo sprejele.

Jaz sem opravljala vsak teden drugo delo. Delala sem v proizvodni liniji, to je v traku. Pri delu pa sem opazovala tudi delavke, njihov odnos do sodelavcev, predelavcev in seveda do dela. Imela sem tudi pri-

ložnost videti, kako so merili čas, da so potem lahko določili normo. Pri tem je bilo zanimivo predvsem to, kako so delavke sprejele določene norme. Nekaj delavk je normo odobravalo, češ da je ravno prava, nekatere pa so se jezile in trdile, da je norma previsoka, in da jo ni mogoče doseči, a vendar sem potem opazila, da so jo kljub temu drugi dan le dosegle.

V ponedeljek, zadnji teden, je prišla predelavka tretjega traku in sklicala kratek sestanek. Seveda me je močno zanimalo, kaj se pri takšnih sestankih pogovarjajo. Predelavka je povedala, da so na sestanku sklenili, da ne smejo nič več hoditi na kavo ali odmor, ker je potem preveč strojev praznih, in da se delovna storilnost zmanjša. Zatrdila jim je, da bodo vse popisane, ki bodo uhajale iz proizvodnje. A delavke so se jezile, da to ni prav, da ne morejo ves čas sedeti, da vedno dobro pride, če si malo oddahnejo in da potem pričnejo z večjo vnmemo zopet delati. Povedale so tudi, da pri delu postanejo zaspane, ker je pač enolično, in da jih kava in sveži zrak poživita. A predelavka se ni dala pregovoriti in ni nič popustila. Jaz sem pri opravljanju svojega dela ves čas sedela. Prvi teden sem označevala žepe na moških prvih hlačnicah, drugi teden pa na zadnjih hlačnicah. Oba tedna sem si pomagala s šablono, označevala pa sem po pravi strani hlačnic s kredno.

Tretji teden pa sem označevala na svili potek šivov. To so bili deli hlačnic otroških kompletov.

Delo mo ni bilo dolgočasno, saj sem ves čas opazovala stvari, ki so mi bile do sedaj tuje in neznane.

Na proizvodnem delu mi je bilo všeč in upam, da mi bo tudi tiste dni, ko bom tu zaposlena.

Silva Čučnik, 3. r.

... da so strokovnjaki kovinarskega zavoda Tito v Skopju v sodelovanju z več delovnimi organizacijami dogradili prvo BIO—ENERGANO v Jugoslaviji. V njej bodo pridobivali zelo kakovosten bio plin iz odpadkov. Sedanje zmogljivosti bio-energane so 50 kubičnih metrov bio-plina na uro. Z njim je mogoče nadomestiti 30 litrov nafte ali mazuta. Spodbuden uspeh, mar ne"

... da je industrijska proizvodnja v Sloveniji v devetih mesecih letos dokaj uspešna in je bila za 3,2 odstotka večja kot lani v tem času. Rezultati so toliko spodbudnejši, če vemo, da so bili pogoji gospodarjenja, poslovanja in preskrbljenosti s surovinami ter repromaterialom slabši kot lani.

... da bi lahko po oceni delegatov izvršnega odbora splošnega združenja kmetijske in živilske industrije 2-odstotno stopnjo rasti v kmetijstvu prihodnje leto uresničili brez težav, če bodo zagotovljeni najnujnejši pogoji za nemoteno delo na poljih od zgodnje pomladi do pozne jeseni. V mislih so imeli predvsem preskrbo z umetnimi gnojili, zaščitnimi sredstvi, nadomestnimi deli za stroje, z dizelskim gorivom in podobno. Letošnja jesen je namreč dokazala, da je bilo vse preveč pomanjkljivosti, da je še marsikaj ostalo zgolj na papirju, pri obljubah.

... da smo tujim kupcem v devetih letošnjih mesecih prodali precej mesa, živine in mesnih izdelkov. Računi dokazujejo, da smo iztržili 272,5 milijona dolarjev. Dobro ali slabo? Prej slabo, saj smo lani v istem času dobili za 66 milijonov dolarjev več. Največji naši kupci so zaenkrat bili Italija, Grčija, ZDA in Jordanija. Zapisati pa moramo da po količinah letošnji izvoz ni manjši, torej je manjša le vrednost. Predvsem zaradi padca cen živine in mesa na svetovnem trgu, občutno pa se je zmanjšal tudi izvoz žive junetine in konj.

V Beti se poleg redne proizvodnje zmeraj kaj dela. Enkrat je treba preurediti vhod, drugič se je treba spraviti nad skladišča. Pričujoča slika prikazuje delo pri obnovi skladišča v TOZD metraža. (Foto: Branko Matkovič)

RAZMIŠLJANJE

Ko bo stabilizacija bavbav

pimi besedami in podobno? Menim, da ni te bojazni, saj so naši delegati vrli ljudje in jim kaj takega še na misel ne bi prišlo.

Kaj pa naša zvezna vlada? Ta je šele aktivna, saj tudi mora biti. To so sami profesionalci, saj si s tem delom služijo tudi kruh. Samo 29 jih je, pa so lani sprejeli kar 173 odlokov in 38 uredb se še spomnite uredbe o depozitu za dinarje, ki jih imajo občani pravico odnesti iz Jugoslavije in uredbe o omejitvi prometa z motornim bencinom in dieselskim gorivom iz oktobra 1982?).

Ste že kdaj pustili mislim, da gredo svojo pot? Ste se že kdaj poigrali s številkami? Če ne, poskusite skupaj z mano.

Poglejte: naša zvezna skupščina šteje 308 delegatov. Ta skupščina je v letu 1982 sprejela 88 zakonov in 78 odlokov, če se omejimo samo na najpogostejše izdane predpise. Kaj hitro lahko izračunamo, da po trije delegati in pol sprejmejo skupaj en zakon in po 4 delegati en odlok. Sam pri sebi se mislim, kaj ne bi bilo bolje, če bi vsak delegat imel svoj zakon ali svoj odlok ali pa celo oba skupaj. Tako bi vsi že v naprej vedeli koliko kakšnih predpisov bo sprejetih, oziroma izdanih v posameznem letu, in se ne bi tresli pred vsakim zase danjem, kaj nam bo prineslo.

Še ena dobra stran tega je: delegati bi si namreč delo lažje razdelili preko celega leta. Hm, kaj pa, če bi v mojem primeru prišlo med delegati do zavisti in nevošljivosti, če bi kateri imel lepši ali daljši zakon, ali bolj okrašenega z le-

DRAGOCENO DARILO

Svojim sodelavkam iz adjustirnice, tozd konfekcija Metlika, se najlepše zahvaljujem za dragoceno darilo, ki so mi ga podarile ob odhodu v pokoj. Obenem jim želim veliko sreče, zadovoljstva in delovnih uspehov. Upam, da se bomo od časa do časa še srečale in pogovorile.

JELKA BRDAR

Vsak član ZIS je torej lani izdal kar 6 odlokov in 1,3 uredbe. Pa, saj ne sprejemajo teh predpisov zase: na vsakega od nas je lani prišlo od 0,0000076 odloka ZIS in po 0,0000016 uredbe ZIS ali 1 odlok na 131.009 prebivalcev

in 1 uredba na 596.438 prebivalcev, če nas je bilo konec 1982 skupaj 22.664.673.

Le kaj se nam obeta? Ob zdajšnjem naraščanju predpisov: za 26 zakonov, 37 odlokov skupščine, 25 odlokov ZIS in 5 uredb ZIS več kakor v letu 1981 — bomo imeli konec leta 1983 tako stanje: 114 zakonov, 115 odlokov zvezne skupščine, 198 odlokov ZIS in 43 odredb ZIS.

Vidimo torej, da se naši najvišji organi še kako obnašajo stabilizacijsko, saj so v istem času veliko več naredili kakor leto poprej.

Če gledamo torej bolj dolgoročno vidimo, da imamo ob tem, ko si prizadevamo za stabilizacijo, več predpisov. Vendar, z vse več predpisi bomo tudi ugnali vse naše težave in se rešili iz, krize, da nam ne bo več treba stabilizirati. Takrat tudi zakonov, odlokov in uredb ne bo potrebno sprejemati vse več (kaj pa naj bi sploh še sprejeli), ampak vse manj in manj. V končni fazi lahko pride od tega, da bodo delegati zvezne skupščine sprejeli letno samo še en zakon, člani ZIS pa po en odlok — za spomin; stabilizacija pa bo le še bavbav za otroke.

Moderne pravljice se bodo prav gotovo začenjale takole: „Nekoč, še v dvajsetem stoletju, je pri nas strašil triglavi zmaj, imenovan stabilizacija. Brž ko si mu odsekal eno glavo, mu je zrasla nova...

Potem pa so prišli (trgovci z novci, brž pomislite — ne) naši predniki, imenovani delegati, sprejeli kup predpisov in zmaj se je dobesedno zadušil v njih...

Branko Matković

ČIŠČENJE NITI — Od bale blaga do gotovega izdelka, namenjenega kupcu, ni tako kratka pot. Kos blaga (bodoči izdelek) gre skozi veliko faz, med njimi tudi takšne, za katere se kupcem niti sanja ne, da sploh so. Ena takih faz je strojno čiščenje niti, to delo pa med drugimi vestno opravlja tudi Marija Reba iz metliške Konfekcije, ki tokrat čisti niti na ženskih kopalkah.

ZAHVALA

Ob boleči izgubi očeta Nikole Štenta se iskreno zahvaljujem sindikalni osnovni organizaciji TOZD konfekcija Metlika za podarjeni venec, sodelavcem pa za denarno pomoč.

Marica Štenta in
Biserka Belavić

ZAHVALA

Ob smrti najinega brata ZLATKA MATEŠA se najtopleje zahvaljujema sodelavkam za podarjeni venec, izrečeno sožalje in udeležbo na pogrebu.

Žalujoči sestri
Anka Matešič in
Biserka Mateša

ZAHVALA

Ob smrti dragega očeta Antona Vraničarja iz Križevske vasi se najtopleje zahvaljujem osnovni organizaciji sindikata TOZD metraža za podarjeni venec, izrečena sožalja in spremstvo na njegovi zadnji poti. Posebna zahvala gre mojim sodelavcem za sočustvovanje, pomoč in toplino.

TONE VRANIČAR
z družino

ZAHVALA

Vsem sodelavcem, ki so nam ob smrti naše mame izrazili sožalje, ji darovali cvetje in jo spremili na njeni zadnji poti, se iskreno zahvaljujemo.

Sin Jože Simonič
z ženo Zinko

BO VSE V REDU? — Vsak izdelek seveda mora biti popoln, če pa šiviljam le uide izpod rok kakšna napaka, se to nikakor ne sme zgoditi pregledovalkam končnih izdelkov. Njihovo budno oko mora natančno pregledati vsem, kar pride izpod šivalnih strojev. Pepca Črnugelj in Dragica Šoštaric iz metliške šivalnice sicer pregledujeta različne izdelke, največ pa kopalke — tokrat so bile le-te namenjene za izvoz.

KO SO IZDELKI GOTOVI — Ko šivilje končajo s svojim delom, in ko pregledovalke ugotovijo, da so izdelki sešiti brez napak, pride na vrsto zlaganje in pakiranje. Danes je tudi to delo zelo močno modernizirano, saj delavka le streže stroju, ki pakira. Ena od delavk, ki delajo pri tem stroju v metliškem tozdu Konfekcija, je tudi Boža Gašperič. Ko smo jo obiskali, je pakirala spodnje perilo.

Obiskali smo „Gline“

S prvo sejo, ki jo je začel predsednik Medobčinskega sindikalnega sveta Sisak, se je v petek, 11. novembra, začelo srečanje samoupravljalcev zletnega področja Banja Luka, Bijača, Prijedor, Karlovac, Novo mesto, Sisak in Gospič. Gostitelj 11. srečanja je bil Medobčinski sindikalni svet iz Siska.

Skupina delegatov XI. srečanja je v okviru delovnega programa obiskala „Pamučno predionico Gline“. Z našimi domačimi smo se pogovarjali o „pogojih dela in realizaciji plana proizvodnje kot prispevek k ciljem ekonomske stabilizacije. Ta delovna organizacija proslavlja 20. letnico poslovanja. Z delom je začela leta 1963, in sicer s kapaciteto 20.000 vreten in 330 zaposlenimi. Danes ima kapaciteto 55.696 vreten in 1.332 delavcev, od tega 1.032 žensk. Na podlagi skupnega vlaganja s poslovnimi partnerji (tudi Beti) je prišlo do širjenja kapacitet za novih 15.000 vreten. V teku 1984. leta bo nova naložba omogočila zaposlitev še 240 delavcem.

Devizna sredstva, ki so potreba za nakup suvorin (prav vse iz uvoza), predilnica dobi nekaj z lastnim izvozom, nekaj pa s skupnim izvozom poslovnih partnerjev. Osnovna dejavnost omenjene delovne organizacije je proizvodnja mikane bombažne preje, polčesane, česane in sukane bombažne preje.

„Pamučna predionica Gline“ je do 30. septembra 1983 ustvarila za 1.142.791 din skupnega dohodka, 388.951,30 din dohodka, povprečni osebni dohodek pa je bil 16.274 din.

Predilnice dela s 95 — 97% odstotno zmogljivostjo. Pr-

oizvodni plan predilnice je izračunan na podlagi štiriizmenskega kontinuiranega ciklusa, tako da stroji obratujejo 354 delovnih dni.

Družbena prehrana je organizirana v lastni restavraciji z minimalno participacijo (2 din) po delavcu. Stanovanjska izgradnja je v porastu, tako da je do danes zgrajeno 150 stanovanj v družbeni lasti in podeljenih 564 kreditov v skupnem znesku 5 milijard starih din za individualno stanovanjsko izgradnjo. Tako kot pri nas, je tudi v predilnici Glini prisoten hud problem zaradi odsotnosti z dela. Predvsem zaradi žena, oziroma nege otrok in porodniškega dopusta, pa tudi zaradi sezonskih kmetijskih del. Ta problem so začeli reševati skupno s tovarniško ambulanto.

Pogoji dela so izboljšani s sodobnimi klima napravami. Zaradi večizmenskega ciklusa, hrupa in prahu, se pojavljajo problemi. Rešujejo jih s premestitvami na manj zahtevna dela.

Iz neto osebnih dohodkov izvajajo 2 odstotka v fond za različne namene, in sicer za: enkratno pomoč delavcem, pomoč pri nesrečah v družini, za klimatska zdravljenja delavcev in podobno.

Tudi v „Pamučni predionici Gline“ je delo samoupravnih organov moteno zaradi neodgovornosti in lenosti delegatov.

Na XI. srečanju samoupravljalcev zletnih področjih smo se pogovarjali tudi o problemih in uspehih pri uresničevanju aktualnih nalog. Težave, s katerimi se na tej poti srečujemo, niso majhne in jih ne moremo rešiti čez noč. Terjajo pa široko mobilizacijo vseh delovnih ljudi, menjanje odno- sa do dela, odgovornost ter vlaganje več energije in znanja vseh delovnih ljudi.

Marija Bukovac

IZ KOMETA

OOZK KOMET je na seji 24. oktobra evidentirala novo vodstvo. Poleg članov sekretariata, sekretarja in namestnika, so komunisti evidentirali tudi blagajnika, evidentičarja, referenta za idejno politično usposabljanje in informatorja. Na tej seji so tudi ocenili, da je dosedanje vodstvo uresničilo zaupane naloge.

Konec oktobra se je sestal delavski svet KOMETA in po predhodnih obravnavah na zborih delavcev obravnaval rezultate poslovanja za devet mesecev tega leta ter potrdil stališče zborov glede delitve dohodka. Rezultati poslovanja kažejo, da je delovna organizacija v primerjavi z istim obdobjem minulega leta dosegla sicer nekoliko slabše rezultate, vendar so ti z ozirom na splošne gospodarske razmere zadovoljivi. Več kot samo zadovoljivi pa so rezultati zunanjetrgovinske menjave, saj delovna organizacija pokriva uvoz z izvozom z 209 odstotki. Izvoz na konvertibilno področje je vrednostno večji za 82%. Fizični pokazatelji kažejo, da so v delovni organizaciji v devetih mesecih tega leta zaposlovali s proizvodnjo za izvoz na konvertibilno področje kar 62% vseh razpoložljivih proizvodnih kapacitet. In primerjava s planom? Večina kvalitativnih pokazateljev poslovanja je boljša od planiranih.

OOZK KOMET se je sestala tudi 9. novembra. Seja je bila namenjena oceni in opredelitvi nalog komunistov iz delovne organizacije pri uresničevanju dolgoročnega programa gospodarske stabilizacije. Komunisti so ocenili, da je delovna organizacija do sedaj prispevala k stabilizaciji tako na področju povečevanja izvoza na konvertibilno področje, pa tudi na ostalih področjih. Posebej so podrobno analizirali uresničevanje proizvodnih in izvoznih planov, izpolnjevanje dinarskih in deviznih obveznosti in se sezna niti tudi z osnutkom plana za 1984. leto. Beseda je tekla tudi o uvozu opreme in težavah pri tem, o dohodkovem povezovanju in rezultatih združevanja sredstev, o izvozu na klinirsko področje, preskrbi domačega trga z našimi izdelki itd. Komunisti so opozorili na težave zaradi nepravčasne konkretizacije elementov ekonomske politike za 1984. leto. Na osnovi nalog in usmeritev 8. seje CK ZKS so opredelili konkretne naloge, določili nosilce nalog in roke, v katerih morajo biti naloge uresničene.

Razstavni prostor KOMETA na sejmu mode v Beogradu je v prvi polovici oktobra obiskalo veliko število domačih poslovnih partnerjev. Tako množičen obisk je, kot je bilo ugotovljeno tudi v razgovorih, odraz pomanjkanja nedrčkov na domačem trgu. To pomeni, da se s težavami pri preskrbi repromateriala in s potrebo po večjem zaposlovanju proizvodnih kapacitet v korist izvoza na konvertibilno področje, ne srečujejo samo v Kometu, temveč tudi ostali trije jugoslovanski proizvajalci nedrčkov.

Delovne jubileje bodo v KOMETU tudi letos počastili v okviru občinskega praznika in 29. novembra. Približno petdeset zaposlenih bo prejelo denarne nagrade za deset, dvajset in trideset let delovne dobe. V zahvalo za dvajsetletno nepretrgano zvestobo delovni organizaciji pa bo štirinajst delavk oz. delavcev, prejelo plakete.

S. Z.

... ali več, da od 15.000 zaposlenih v zveznih upravnih organih dobiva poseben dohodek, ki osebni dohodek povečuje v povprečju za 15 odstotkov. Čeprav je to v skladu z zakonom in predpisom ZIS, pa takšno povečanje osebnih dohodkov povzroča velike razlike v dohodkih in gre v škodo najbolj kreativnim delavcem. Tudi sistem delitve v zvezni upravi ni najboljši.

... da je jugoslovansko ustavno sodišče razveljavilo odlok zveznega zavoda za standardizacijo, po katerem alkoholnih pijač ne bi smeli natakati v steklenice, manjše kot pol litra. Sodniki so ocenili, da se zakon o standardizaciji nanaša samo na način pakiranja, ne pa tudi na velikost embalaže. Zato so menili, da je zvezni zavod prekoračil svoja pooblastila. Tudi utemeljitev, da bi s prodajo manjših steklenic spodbujali alkoholizem težko vzdrži kritiko, saj bi lahko z enako verjetnostjo trdili, da bodo ljudje potem, ko ne bodo v prometu več tako majhne steklenice, pili še več. Skratka — „frakeljčki“ so dobili zeleno luč. Kako pa je sicer s to zadevo, bi najbolje vedeli povedati nekateri naš znanci. Tudi o tem smo na straneh Vezila že pisali.

... da ni nič nam razveseljivo oča vest, da smo v državi leto pridelali dovolj pšenice. Po končanih statističnih podatkih smo pridelali kar 5,519.000 ton tega zlatega zrnja, kar je približno za 5 odstotkov več kot lani. Do konca leta so odkupili 3,330.140 ton, računaje pa, da bodo odkupili še 100 tisoč ton. To bi bilo za 620.000 ton več, kot lani.

... da se v zadnjem času še ni zgodilo, da bi kakšna delovna organizacija predlagala pocenitev svojih izdelkov. Za to pa bo, kaže, poskrbel delavski svet Tobačne tovarne iz Niša, ki je uradno zaposlin in predlagal zvezni skupnosti za cene, naj dovoli poceniti cigarete „Diamant“ in „Lider“. Kaže, da bo cigaretni dim cenejši za 10 dinarjev, se pravi, da bodo kadilci za škatlico odšteli po 24 din, namesto 34.

Zakaj različni letni časi

Poglejmo, zakaj so različni časi na različnih točkah zemeljske krogle.

Zadeva je v zvezi s poldnevnik, črtami, ki vežejo severni geografski pol z južnim. Teh linij v resnici seveda ni, so samo pomagalo za določanje geografske dolžine. Ko je nad neko geografsko točko na poldnevniku sonce v zenitu, je v tistem kraju ura natančno poldne.

Vse ima svoj začetek. Ničelni poldnevnik teče skozi Greenwich, jugovzhodno predmestje Londona, kjer je znamenita zvezdarnica. Ko je sonce natančno nad tem poslopjem, pravimo, da je poldne po Greenwichu. In poldne je v tistem trenutku v prav vsakem kraju, ki leži od severnega do južnega pola na ničelnem meridianu.

Vsi kraji na istem poldnevniku imajo torej isti čas. Ko londonski Big Ben bije točno poldne, pa seveda nad drugimi poldnevnikami sonce ni v najvišji točki, na petnajstem poldnevniku, ki teče v smeri Maribor—Sinj, je takrat ura natančno 13 po srednjeevropskem času. Med ničelnim in petnajstim poldnevnikom je 15 stopinj geografske dolžine, Zemlja se obrne v štirih minutah za eno geografsko dolžino, štirikrat 15 pa je natančno 60. Odtod torej ura razlike med poldnevom na Greenwichu in v Mariboru. Še večja je seveda časovna razlika med Londonom in Tokio. Zadeva kar vpije po sistemu in redu, saj sosednji vasi, ki ne ležita na istem poldnevniku, vendar ne moreta imeti vsaka svojega opoldanskega zvonjenja.

In res so na predlog Kanađčana Fleminga leta 1884 na mednarodni konferenci v Washingtonu razdelili Zemljo na 24 časovnih con, za vsako cono velja čas njenega srednjega poldnevnika, ki je 7,5 stopinje oddaljen od njene vzhodne in zahodne meje. Na kopnem teh meja ne upoštevajo preveč, časovne meje se prilagajajo političnim mejam, čeprav imajo nekatere velike države (ZDA, Kanada in SZ) glede na velikansko ozemlje več časovnih con. Vsaka država se odloči za čas, ki najbolj ustreza njenim sociokulturnim razmeram, sorazmerno pa upoštevajo tudi dejanski

astronomski čas. Tako prihaja do številnih odstopanj, sezonskih in stalnih.

Tako na primer tečejo ure v Afganistanu in Iranu za 30 minut drugače, kot določa tamkajšnji geografski časovni sistem, Španija, Portugalska in Francija so sprejele srednjeevropski čas, čeprav mu geografsko ne pripadajo. V evropskem delu Sovjetske zveze so se jutru približali že leta 1930. Moskovski čas se razlikuje od časa v Greenwichu za tri namesto dve uri.

Članice Evropske gospodarske skupnosti že nekaj časa (nekateri že od pred vojne) poleti premikajo ure za eno uro naprej. Zdaj se je tem državam glede časa pridružila tudi Jugoslavija, od 27. marca do 25. septembra bomo živeli po vzhodnoevropskem času.

J. Ž.

Za čik stotaka

Ko so občinski možje na Reki staknili glave in sklenili, da ne bodo več mirno opazovali, kako je mesto vse bolj onesnaženo, so nekateri zmajali z glavo. Tisti, ki so bili prepričani, da tudi akcije in odloki ne bodo spremenili navade in da bo vse ostalo po starem. Da bodo na parkiriščih, zelenicah, na dvoriščih in ob morju še vedno kupi smeti in drugih odpadkov.

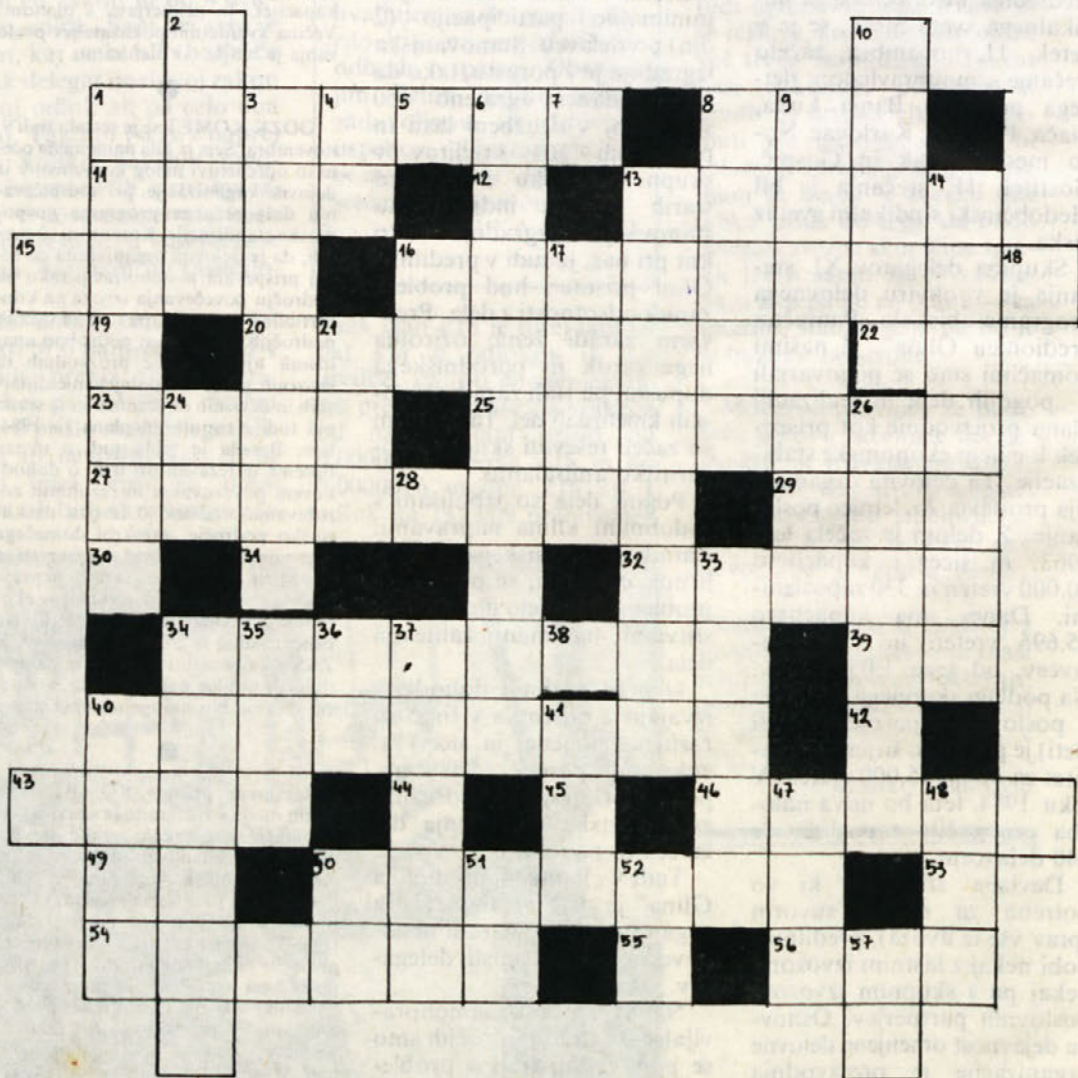
Pri čiščenju mesta sedaj sodelujejo skoraj vsi občani, po tridesetih dneh pa bodo pričeli preganjati tiste, ki bodo gluhi za opozorila in predpise. Tako bo odvrženi čik veljal sto dinarjev, prav toliko vozovnica (neprevidneži bodo morali globo plačati takoj), za „pozabljeni“ avtomobil pa bo treba odšteti sto tisoč dinarjev!

Motornih vozil, ki nimajo lastnika, je namreč na Reki vse več in so jih pred kratkim našli že tristo, odvrženi gospodinjinski strojevi, pohištva, dvokoles pa sploh ne morejo prešteti. Če pa bi najeli poplajče, bi ti lahko iz morja privlekli še marsikaj, kar je sedaj skrito očem.

Zbiranje sekundarnih surovin je postala nujna. Včasih smo zviška in s posmehom opazovali ljudi, ki so brskali po smetnjakih in kesonih, toda v zadnjem času je vse več tistih, ki zbirajo papir, steklenice, tekstil in predvsem kovine, ki jih naša industrija nujno potrebuje. V nekaterih predelih imajo zasebniki skorajda prava podjetja in je za služek, tako pravijo, bajen.

In kako je v Metliki? V mestu še ni toliko navlake, da bi bili plat zvona. Toda že v bližnji okolici so divja odlagališča, predvsem ob cestah in poteh, po katerih povečini ponoči nekateri pripeljejo navlako kar z avtomobilom in se je znebijajo. Skrajni čas je, da bi pričeli z organizirano akcijo za čisto okolje zbirati sekundarne surovine tudi pri nas. Reški primer bi nam lahko bil za zgled. Bomo z akcijo začeli v Beti?

B. S.

VODORAVNO: 1. Glavno mesto SFRJ, 8. Komunistična partija Slovenije, 11. Ime starejše pevke (Novaković), 13. Žensko ime, 15. Španski slikar Salvadore, 16. Delavci v plavžu, topilničarji, 19. Predzadnja črka abesede, 21. Priimek direktorja zunanjetrgovinskega sektorja v „Beti“, 22. Površinska mera, 23. Ime pisatelja Cankarja, 25. Ptičja kletka, 27. Kraj na Lošnju, 29. Nekdanji vladar v Rusiji, 30. Avstrija, 31. Madžarska, 32. Črne ptice, 34. Vrsta gob, 39. Katica Cigič, 40. Najden otrok, 42. Amper, 43. Dolžinska mera v Angliji (0,91144 m), 44. Mednarodna kratica za sever, 45. Kisik, 46. ... psa je lahko nevaren, 49. Resjan Lojze, 50. Grupa, 53. Tona, 54. Zlatoust, 55. Rimski 5, 56. Stena.

NAVPIČNO: 1. Telovadni pripomoček, 2. Tovarna v Ljubljani, 3. Predstavnik ali nosilec oligarhije, 4. Galij, 5. Polmer, 6. Brezkužen, čist, 7. Nemčija, 8. Priimek bratov kiparjev, 9. Sedalo za otroka, 10. Okrasna vrtna roža, 13. Vrsta gob, 14. Zemljiški lastnik, veleposestnik, 16. Majda Šilc, 17. Aika, 18. Italija, 21. Dalmatinsko žensko ime, 24. ... 26. Naš pisatelj (Ivan), 33. Ponočna žival iz Severne Amerike, spada med male medvede in se lahko udomači, 34. Brando, 35. Pogan, 36. Stane Dolanc, 37. Žensko ime, 38. Dušik, 40. Del noge, 41. Prešernov prijatelj, ki se je utopil, 47. Steza v snegu, 48. In tako dalje, 50. Smučarski klub, 51. Urbanc Rajko, 52. Rimski 4, 57. Veznik. (Sestavil: Jože Novak)